

DOSTOYEVSKIAN PNEUMATOLOGY AND NOOLOGY AS EXPLORATORY FORMS OF FORAYING THE UNCONSCIOUS AND OF ELEVATING THE GLOBAL SPIRIT

Adonis Bunghis, Assistant, PhD in training, University of Oradea

Abstract: The present study is a challenge of being exploration in its most profound forms which has as a purpose to reveal the global spiritual character of experiential-intuitive knowledge of the human and metaphysical frames following the dynamic process of soul latencies in their noological sphere. Herald of the noological revolution, pneumatologist and symbolical metaphysician, Dostoyevsky participates actively in the life of his heroes, exploring the depths of the subconscious, descending to the guts of the tragedy of human spirit dehumanization, analyzing the fall and the redemption of man by scrutinizing his limits. I think this is the concealed core of his novels, the secret doctrine that we can discover only by digging up deeply into the conscience of his characters. The noological experiment made by Dostoyevsky is in relation with the capacity of the human being to transcend the superficial surface of his state-of-mind and plunge into the abyss of the underground frames of the spirit.

Keywords: pneumatology, noology, latencies, spirit, global destiny

Dincolo de tot ce oferă Dostoievski în plan psihologic, psihanalitic, psihopatologic, artistic, teologic și literar, acesta are cel mai mult de dăruit în plan metafizic și noologic. Pe bună dreptate, Nikolai Berdiaev îl apreciază ca fiind un „*dialectician genial, cel mai mare metafizician rus...El nu este un psiholog, ci pneumatolog și metafizician-simbolist...cercetează până în străfunduri tragedia spiritului uman*”¹. Arta sa explorativă și experimentală a cărei preocupări urmăresc scopuri și finalități în dimensiunea spirituală, morală și religioasă a căror larg spectru definesc și totodată justifică caracterul estetic al operei. Experiența sa artistică, dincolo de toate formele de manifestare a vieții rămâne una de tip transcendent care vizează aprofundarea unor aspecte ce relevă însemnătatea substanțială a unor preocupări legate de natura și întrebările ultime oferite de viață pe care le trece prin filtrul experienței personale și le introduce cu propria-i sensibilitate și genialitate artistică în romanele sale care formează pentateucul spiritual și totodată patrimoniul lăsat posterității: Frații Karamazov, Crimă și pedeapsă, Demonii, Idiotul, Adolescentul.

Pneumatologia² dostoievskiană urmărește procesualitatea dinamică a latențelor sufletești, spiritualitatea constituie matricea sensibilității scriitorului. Dostoievski afirma despre sine într-unul din carnetele sale: „*Lumea îmi spune că sunt psiholog. Dar nu este adevărat. Eu nu sunt decât un realist în sensul cel mai înalt al cuvântului, adică zugrăvesc profunzimile sufletului omenesc.*”³

¹ Nikolai Berdiaev, *Filosofia lui Dostoievski*, Ed. Institutul European, Iași, 1992, p.7, 16,17

² Pneumatologie (gr.pneuma: suflu, spirit, logos:studiu, știință)-știința fenomenelor spirituale ca o cercetare a principiilor vitale. La stoici pneuma e spiritul divin care anima lumea, odonînd-o. Pneumatologia este parte constitutivă a noologiei, ca știință a ordinii spirituale a lumii, care s-ar suprapune, oarecum, cu ceea ce Blaga numește “noologie abisală”Berdiaev, Mociulski și P.Lecca tratează toate aceste fenomene interactive care țin de profunzimile spiritului sub corpul disciplinar unitar, numit pneumatologie.

³ Dostoievski, apud Mociulski, citat de Paulin Lecca,*Frumosul divin în opera lui Dostoievski*, Fundatia Dosoftei, Discipol, Bucuresti 1998, p.37

Astfel, Dostoievski face o imersiune în viața eroilor săi, mai mult, acesta le sondează spiritul cu o capacitate de analiză fascinantă și cu o acuitate a minții demnă de invidiat, reușind să treacă dincolo de comportamentul lor, de latura conștientă și vizibilă, atingând sfere neexplorate ale subconștientului până la straturile suprasensibile ale lumii lor interioare, ajungând prin intuiție la formele subtile ale egoului care constituie tocmai geniala sa dialectică a spiritului. Imaginația lui Dostoievski pornește și se reîntoarce la cadrele inițiale ale latențelor noologice. Metafizica devine alfabetul imaginației sale deoarece viziunea există ca o idee dinamică care se proiectează simbolic în ideile sale revoluționare care sunt impregnate cu conținut religios. Astfel există o legătură simbiotică între religia profesată ca și crez și orientată după canonul ortodox și metafizica sa. Verbul existenței sale nu este “a ști” deoarece acesta nu crede în certitudini, are mereu îndoieli, se interoghează mereu cu privire la existență și are mereu un discurs reflexiv, ci mai degrabă “a spera” sau “a crede” că, în ciuda tuturor opreliștilor, „frumusețea va salva lumea.”; fapt care constituie doxologia sa în confesiunea monumentală privind credințele sale legate de salvarea omului prin credință și spiritualitate.

Nu la întâmplare, odată cu apariția romanelor lui Dostoievski, așa cum declara pe bună dreptate R. M. Albérès care introduce un nou tip narativ- “romanul dostoievskian”-care prezintă o nouă dimensiune, cea spirituală-fie că o numim pneumatologică sau noologică, se schimbă și tipologia tradițională a omului modern perceput ca un element într-un angrenaj complex de factori bio-psiho-socio-culturali. Astfel omul devine pe lângă „animal psihologic”, „animal social”, „animal cultural” și „animal metafizic”.⁴

Aprod al revoluției noologice⁵, „Dostoievski este un artist al mișcării subterane a spiritului”⁶ care explorează mișcarea profundă a latențelor⁷, spulberând toate granițele formale care îl constrâng pe individ, obligându-l să se smulgă din echilibrul său existențial, aruncându-l peste prăpastia habitualului într-o altă dimensiune a existenței, sfidând extremele, polarizând patimile spirituale, descarcerând spiritul și lasându-l să iasă la lumină și să plutească liber spre apoteoză. Imaginația sa este de tip religios pe când arta sa este una spirituală care crează și traversează prin scrutarea orizonturilor noologice, dincolo de pragul conștientului ajungând tocmai în profunzimea abisalului elementelor arhaice și a pusiunilor primordiale ale cadrelor ancestrale.

“La Dostoievski spiritul nu este cu totul altceva decât psihismul; sufletul și spiritul sunt doar două niveluri ale aceleiași entități. Între suflet și spirit nu este o discontinuitate, ci un continuum.”⁸ Metapsihica⁹ dostoievskiană se relevă în mișcarea latențelor sufletești, în dinamica spirituală a contrariilor metafizice precum și în fenomene cum ar fi sincronicitatea

⁴ Cf. R. M. Albérès, *Romanul dostoievskian*, în vol. *Istoria romanului modern*, București, 1968.

⁵ Noologia este ordinea spirituală transpusă în sisteme de cunoaștere astfel încât să poată fi înțeleasă...se întemeiază deci pe treapta cunoașterii fundamentale sau noosice care are multe în comun cu arta și religia, adică e o cunoaștere trăitoare (Ilie Bădescu, *Noologia-cunoașterea ordinii spirituale a lumii*, Ed. Valahia, București, 2002, p.xxvi)

⁶ Nikolai Berdiaev, *Filosofia lui Dostoievski*, Ed. Institutul European, Iași, 1992, p. 13

⁷ Ipoteza latențelor sufletești face cu putință o sociologie spiritualistă, permite recucerirea viziunii spiritualiste în explicarea societății. (Ilie Bădescu, *Noologia-cunoașterea ordinii spirituale a lumii*, Ed. Valahia, București, 2002, p.xxvii)

⁸ Ion Mânzat, *Psihologia creștină a adâncurilor*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, p.361

⁹ Metapsihica (C.G.Jung) este domeniul care studiază fenomenele spirituale care sunt dincolo de psihic.

care relevă o legătură indisolubilă între cadrele spirituale metafizice și cadrele latente, elor spirituale umane:

“Între latențele sufletești ale ființei umane, pe de o parte și actualizările lor, pe de alta, persistă o anume nepotrivire, deviații de toate felurile, astfel că prima întrebare pe care și-o pune noologia vizează tocmai aceste latențe, iar a doua, deviațiile, nepotrivirile, ceea ce provoacă o revenire în câmpul atenției a rostului și rolului cadrelor în care se actualizează latențele sufletești și care au totodată funcțiunea locurilor spirituale ale armonizării sociale...că singur garant al prevenirii pierderii de sine. Abia aceste locuri au proprietatea de a declanșa actualizarea latențelor sufletești, adică de a “trezi” ființa morală din adâncurile noastre, altfel negrăitoare și negrăite.”¹⁰

Raskonikov nu este dispus să-și actualizeze latențele spirituale, ci din contră le înăbușe și astfel se pierde pe sine, devine temător, paranoic, atotsuficient și peste măsură de orgolios. Astfel el pierde legătura cu spațiul reînnoirii spiritului, cu energia vitală care leagă omul de divinitate. Petesburgul ca reflecție externă a spațiului interior la personajului devine locusul unor energii de vibrație joasă, un loc pângărit de descompunere socială care nu e deloc propice actualizării latențelor sufletești, ci din contră subminează orice încercare de a se ridica pe sine prin smerenie. Academicianul Ilie Bădescu subliniază importanța teoriei latențelor datorită rolului semnificativ pe care acestea le au în actul canalizării impulsurilor ca proces tainic de actualizare și care dau direcție impulsurilor necanalizate. Astfel energia focalizată poate fi trezită doar printr-o interacțiune cu caracter spiritual pur care conferă o impregnare, un adevărat model de urmat care devine o matrice spirituală putând fi memorată spre a fi accesată și reacesată de câte ori este nevoie în împrejurările necesare. Astfel viața individului devine o actualizare progresivă a acelei latențe sufletești care dă o direcție sau orientare, având o corelație cu sensul și destinul individului.¹¹

Personajele dostoevskiene se confruntă cu Umbra sufletului lor, care scoate la suprafață răutatea, invidia, ura, orgoliul, desfrânarea tocmai pentru a se confrunta pe sine și a alege dacă sunt dispuse și mai ales în ce măsură să-și actualizeze aceste latențe sufletești pentru a lăsa loc peceții divine asupra vieții lor. Din păcate, multe falimentează deoarece nu știu, nu vor, sau nu sunt dispuse să-și direcționeze într-un mod pozitiv impulsurile firești devenind personaje malefice. Ceea ce de fapt canalizează aceste pulsuni sau energii într-o direcție sau alta este determinată de natura alegerilor făcute. Fiecare personaj al lui Dostoievski devine o subpersonalitate a scriitorului, fără a-I scinda identitatea care transcende individul, întrupând ipostaze ale dublului, ale absurdului, înstrăinării, a patimilor, a întrebărilor care frământă spiritul, metafizica suferinței, destine implacabile creând o psihosinteză subiectivă a ființării. Personajele sale nu pot fi încadrate într-un tipar moral, ele nu pot fi judecate în conformitate cu un canon religios sau spiritual sau în acord cu o anumită doctrină sau dogmă pentru că ele transcend învățăturile tradiționale creștine care condamnă anumite fapte pentru că ele sunt considerate ca fiind păcat conform legilor care au fost încălcate. În virtutea acestui fapt Dostoievski vine cu o nouă abordare de tip pneumologic-noologic care pătrunde până în straturile profunde ale inconștientului și explorând conflictele bazale precum și motivațiile subtile pentru anumite acțiuni; el nu se oprește doar la

¹⁰ Ilie Bădescu, *Noologia: Cunoașterea ordinii spirituale a lumii. Sistem de sociologie noologică.*, Ed. Valahia, București, 2002, p.5,6

¹¹ Ibidem, p.6,7

prezentarea unor fapte de suprafață care e dominată de nevoi materiale. Dacă nu ar fi analizate prin prisma acestei științe înalte de sondare a conștiinței, două suflete nobile precum Sonia și Dunia ar fi găsite vinovate de ipocrizie, fățarnicie, minciună și perversitate împotriva lor și a altora.

Clocotul patimiilor frenetice crează o mișcare a latențelor noologice determinând o isterie metafizică a sufletului rus cu propenzități înspre posesional și obsesional. Dinamica ideologică plurivalentă schițează destinul omului în spectrul ființării lui Dumnezeu, situându-l pe individ la interfața între ontologic, existențial, energetic și dinamic. Cadrele latențiale ale personajelor dostoevskiene sunt construite dinamice și polarizante tocmai pentru a crea dinamică în firea omenească, ele au o construcție abisală și nu suportă statismul și fosilizarea aberantă a habitualului în care se scaldă omul de suprafață, cel superficial. Doar prin coborârea în tenebre, în subterană acesta are epifania și astfel lumina pătrunde în spiritul său.

*„Dedublarea și polaritatea naturii umane, mișcare tragică ce are loc în profunzimea spirituală, în ultimele straturi ale acesteia, sunt descoperiri ale lui Dostoievski... Știința artistică sau artă științifică a lui Dostoievski cercetează firea umană în străfundul ilimitatului ei, scoate la iveală cele din urmă straturi subterane.”*¹²

Ce conțin aceste ultimele straturi ale profunzimii spirituale, aceste din urmă straturi subterane pe care le identifică și Berdiaev dacă nu tocmai această nouă știință inventată de Dostoievski care are la bază mișcarea acestor latențe noologice. Mistic creștin prin excelență, Dostoievski „nu vede răul locuind în această tăiniță a tăinițelor sufletului unde se află întipărit pentru vecie chipul lui Dumnezeu. Păcatul apare pentru el ca o stratificare ulterioară, suprapusă peste chipul divin.” Acești noologi sau mistici ai spiritului sunt „minerii care sapă cu frenezie straturile răului carbonizate în suflet pentru a descoperi în adâncul adâncului, aurul strălucirii divine. Acest aur este ceea ce numește Tauler, împreună cu Seuse, după doctrina magistrului lor Eckhart, noblețea fără nume a sufletului omenesc. Tauler, dacă nu are arzătoarea pasiune a lui Heinrich Seuse, pentru care timpul și spațiul se dezmărginesc pentru a se confunda cu lumea spirituală în viziunea unui realism de proporții fantastice, are în schimb luciditatea persistentă de a descoperi în adâncul sufletului elementele originare, primordiale, pe temeiul cărora se poate clădi orice înălțare. < Suntem create pentru lucruri nemăsurat de înalte >” zice Tauler. Și acest mare și frumos cuvânt al lui n-ar avea nici un înțeles dacă el n-ar fi descoperit în taina sufletului omenesc un adânc pasiv capabil să ia contact direct cu Dumnezeu, obârșia vieții, și un elan activ, care, aprins de flacăra harului, să se poată ridica până la mărșăluț chip deiform al omului desăvârșit și sfânt”.

¹³ Acesta a fost și dezideratul lui Dostoievski pentru omenire însă a fost mereu conștient cu o durere profundă în suflet, tânjind spre un ideal mai bun însă perfect lucid că doar tindem spre aceasta și nădăjduim în vederea mântuirii luptând cu îndoilei și incertitudini pe tot parcursul vieții. Dincolo de toate aceste îndoilei și contrarii Dostoievski mai crede în noblețea sufletului uman, în Sinele divin ascuns adânc în ascunzișurile și în răunchii ființei. Experimentul noologic întreprins de Dostoievski este cel legat de capacitatea omului de a depăși starea superficială de suprafață și a se cufunda în cea abisală a cadrelor subterane.

¹² Ibidem, p. 37, 28

¹³ Nichifor Crainic, *Cursurile de mistică*, Ed. Deisis, Sibiu, 2010, p. 529, 530

După cum Pascal descrie situația de a fi “între două abisuri, cel al Infinitului și cel al Nimicului”, personajul dostoievskian este prins ca într-o capcană în care suferă și nu poate găsi nici o ieșire. Extremele personajelor, ambiguitățile și polăritățile lor dovedesc starea de criză în care se află. La nivelul straturilor noosice există un virus care parcă s-a infiltrat și care determină personajele să se manifeste în mod paradoxal, dizarmonic și cu discontinuitate atât în trăiri, cât și în gânduri și idei.

În mod paradoxal, spiritul dostoievskian oscilează între nihilism și apocalips, având o abordare mai puțin teologica și mai mult antropologica, urmărind evoluția și devenirea spiritului prin personajele sale, destinul lor spiritual, dedublarea spiritului uman în diverse ipostaze.

Personajele sale sunt legate printr-o pânză invizibilă, o rețea de raporturi între care nimic nu există la întâmplare, parcă totul se întrepătrunde într-o dimensiune a sincronicității (Jung) aparținând unei alte lumi, cea a suprasensului (Frankl). Astfel un destin implacabil îi leagă pe Mășkin de Nastasia Filippovna și Rogojin, pe Raskolnikov de Svidrigailov, pe Ivan Karamazov de Smerdeakov, pe Stavroghin de Șchioapă și Satov.

Dinamica psihismului se realizează atunci când există tensiuni între aceste straturi, cum ar fi între intelect și spirit, sau când voințe aparent contradictorii le dictează direcția, se crează disfuncționalități între aceste straturi. Energia incandescentă a spiritului dostoievskian pătrunde de-a dreptul în mod pervaziv atât în straturile interne cât și în cele externe, nelăsând cumva neatinsă vreo atitudine sau trăsătură, topind cu grație și pasiune acele reziduuri de gheață ale sufletului neatins de frumusețe și iubire.

Luptele se dau pe tărâmul psihicului și a metapsihicului între actele cognitive, latențele sufletului și manifestarea sinergiilor în procesul de individuație. Există rațiuni ale intelectului și rațiuni ale minții care intră în contradicție. Dalai Lama spunea că drumul de la minte spre inimă este cel mai lung. Raskolnikov este pe cale de a inventa crima perfectă, știe și câți pași trebuie să facă de la locuința sa la cea a cămătăresei, ceea ce indică spre o crimă făcută cu sânge rece, însă în același timp el știe să facă și fapte de milostenie cum e în cazul înmormântării lui Marmeladov sau în cazul Soniei s-o protejeze de un posibil mușteriu oferind bani polițistului. Ființa lui Raskolnikov suferă scindarea între rațional, mental și cerebral pe de o parte și sufletesc, emoțional și pasional pe de altă parte. Crima lui este concepută în detaliu, după cel mai minuțios plan la nivelul mental însă sufletul său respinge și simte o tristețe adâncă față de născocirile minții lui. La nivelul abisal al ființei sale, chiar în straturile subtile ale ființei, unde latențele sufletești se îmbină armonios, de acolo survin înspre rațional ecouri de împotrivire.

„Dostoievski este obsedat de spirit și de Sine, el vede omul ca pe un univers cu ordine și haos, cu încărcătura sa de ancestralitate și inconștinet arhaic și cu chemarea sa spre abisurile spiritului, ascuns și adânc.”¹⁴

Pneumatolog și metafizician simbolist, un adevărat mistic al cugetării spiritului, Dostoievski participa la viața eroilor săi explorând adâncurile subconștientului, coborând până în răunchii tragediei dezumanizării spiritului uman, analizând căderea și izbăvirea omului și scrutându-l limitele. Tocmai în aceasta constă și originalitatea lui Dostoievski și situarea lui

¹⁴ Ion Mânzat, *Psihologia creștină a adâncurilor: F.M. Dostoievski contra S. Freud*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, Buc, 2009, p.19

într-un mod cu totul aparte față de toți ceilalți scriitori realiști, detașându-se de convenția literară, investigând noi teritorii. Este tocmai trecerea de la analiză a comportamentului personajelor sale doar la nivel conștient care doar ne pot oferi date generale, obiective despre acțiunile și reacțiile lor față de un anumit fapt, sau conjunctura situațională și sondarea gnoseologică a inimii, investigarea pneumatologică a subconștientului care scoate la suprafață enigmatică trăirilor personajelor, stările ambivalente, polaritățile sinelui scindat între bine și rău. Astfel există o trecere paradigmatică de la articularea verbală (verbalizare) care e tributară nivelului conștient și rațional, tipică în romanul realist la articularea ideii și simțirilor prin prisma subiectivității personajelor care e net superioară, (naratorul fiind plasat în conștiința personajelor sale) profundă și are de-a face cu subconștientul, fiind deschizător de drumuri pentru așa-zisul roman noologic (postularea îmi aparține)

Personajele dostoievskiene sunt mistuite de focul ideilor care îi devorează. „Dostoievski studiază procesele dinamice în viața ideilor...care se constituie ca destine ale existenței, energii incandescente primare.”¹⁵

Pneumatologia și noologia dostoievskiană sunt construite exploratorii de sondare a inconștientului și de elevare a spiritului global. Romanele sale nu constituie doar un joc complex al ideilor care înclină spre autoreflexivitate sau dezbateri ci o întrepătrundere în viața spirituală. Dincolo de particularitățile de ordin cultural său religios care compun motivele principale din tematica sa și care oferă o anumită perspectivă, poate tipică spațiului rus și manifestărilor sale, Dostoievski explorează misterul uman și profunzimile abisale ale sufletului care sunt de natură transcendentă atât în semnificație cât și în aplicație. Dostoievski sublinia faptul că pentru a deveni un rus veritabil și totodată de-a locului, înseamnă să devii un frate al tuturor oamenilor, adică un individ universal. Cum se poate să se ridice acest spirit la o conștiință colectivă mai înaltă? Cred că tocmai în aceasta se cuprinde esența spiritului dostoievskian și a operei lui Dostoievski, și anume preocuparea sa supremă pentru om în jurul căruia se învârtă întreaga sa filozofie, pentru sufletul universal. Doar așa se poate realiza elevarea spirituală la nivel global a omenirii prin a experimenta frățietatea universală și prețuirea pentru om. Dostoievski ne educă, ne învață să iubim și să prețuim valoarea sufletului omenesc și să-i apreciem misterele și să acceptăm lucrurile pe care nu le putem cuprinde cu mintea într-un mod rațional. Tocmai de aceea el oferă soluția explorării abisale, noologice pentru că ea își are originea în sinele transcendent. Acest sine deifug se află în noi deoarece Iisus a spus: *"Împărăția lui Dumnezeu nu vine în așa fel ca să izbească privirile. Nu se poate zice: Uite-o aici! sau: Uite-o acolo!" Căci iată că Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru"*¹⁶. Arta spirituală înseamnă reconsiderarea, recrearea și perpetuarea adevărilor universale precum iubirea, dreptatea și libertatea. Astfel arta dostoievskiană cuprinde marele adevăr universal revelat în versurile lui William Blake: “ Să vezi o lume într-un grăunte de nisip / Și Raiul într-o floare sălbatică / Să ții infinitatea în palma ta / Și eternitatea într-o oră”

Romanele dostoievskiene aparțin prin excelență spiritului universal care lucrează prin toate și prin toți, semnificația lor umanistă transgresează toate granițele formale. Arta spirituală a lui Dostoievski cuprinde timpul, moartea și eternitatea ca elemente care oferă o viziune sinoptică și contemplativă încadrată magistral în cosmografia lumii unde sufletul

¹⁵ Nikolai Berdiaev, *Filosofia lui Dostoievski*, Ed. Institutul European, Iași, 1992, p.7,8

¹⁶ Sfânta Scriptură, Luca 17.20-21; Rom.144.17; Vers.23

omului devine reper principal în acțiune pe harta lumii. Provocarea pe care ne-o adresează Dostoievski nouă, celor din acest secol al schimbărilor devastator de rapide și uimitoare în care se impune un nou imperativ moral este acela al schimbării mentalității cu privire la om și la natura lui esențială. Această schimbare de paradigmă dinspre individual spre universal, dinspre certitudine spre incertitudine, dinspre existența calmă și calculată spre iureșul amețitor la incontrollabilului în care toate rezistențele, credințele, valorile și certitudinile sunt amenințate.

Dostoievski probează conștiința umană modernă, astfel că el devine profet al unei lumi interioare pline de mistere și în transformare perpetuă care oglindește lumea exterioară plină de frământări. Imaginile dizarmonice ale lumii exterioară provoacă haos în suflet, deci cele două lumi sunt mereu inetrconectate. Descifrând prima, o descifrăm și pe a doua și invers. Ceea ce duce la scindarea conștiinței și fragmentarea eului este puterea manifestată într-o manieră exploativă, materială și non-spirituală. Puterea lăsată în deplină libertate ca în discuția cu Marele Inchizitor devine subminatoare, demonică, absolutistă și devine agentul distructiv și corupător al conștiinței care nu mai poate identifica nici un standard moral și spiritual.

Decadența umană și deumanizarea nu are de-a face în accepțiunea lui Dostoievski cu secularizarea existențialistă ci are mai degrabă rădăcini mult mai profunde. În sondajul său pneumatologic, acesta descoperă că această descompunere umană și îndepărtarea de Sinele transcendent are de-a face cu condiția umană per se care se află într-un proces de despiritualizare și a cărei cauze se află adânc înrădăcinate în pretenția la supremație a omului față de om, adică marea cădere luciferică; pretenția de a te pune în locul lui Dumnezeu. Condiția spirituală a omului este unicul fundament care susține standardul metafizic absolut în a cărui disoluție sau absență nu există nici o soluție pentru metanoia ființei decăzute și imperfecte. Noologia ne ajută să înțelegem fenomenul morții spirituale în cadrul individual și colectiv. Stavroghin este prototipul celui care își pierde credința și astfel se desprinde de puterea Celui care ține în frâu patimile și care oferă izbăvire în războiul spiritual din jurul nostru. Astfel intensitatea trăirilor spirituale autentice este mult diminuată deoarece acesta își taie conexiunea de la Sursa Supremă a vieții, astfel el devine o mască a unui om mort pe dinăuntru dar posedat de legiuni de demoni deoarece casa sufletului este goală. Acesta se desparte de Dumnezeu și totodată de părtașia corpului hristic format din biserica lui Iisus și societatea spirituală a îngerilor. Deposedat de puterea spirituală, Stavroghin devine o unealtă de joacă în mâna demonilor care îi poartă masca ducându-și la îndeplinire lucrarea satanică: *“Spovedania lui Stavroghin este ridicolă și caraghioasă...Împotriva idealului etern al lui Hristos este expus mirajul estetic al lui Anticrist...El (Stavroghin) moare cu moartea a doua, încă fiind în viață, iar de mască lui se folosesc demonii care au salășluit într-însul.”*¹⁷

Omul care are casa sufletului măturată de spiritul lui Hristos, adică goală nu poate fi decât posedat de tot ce este mai rău. Tocmai romanul Demonii relevă această crudă realitate prin sondajul pneumatologic realizat în adâncul ascuns și întunecos al omului fără de Dumnezeu. Când pierde idealul creștin din om și acest fapt se multiplică și se răsfânge la un nivel macrocosmic, acest fapt devine însuși iadul pe pământ. Iadul nu este un loc al focului

¹⁷ Mociulski, citat de Paulin Lecca, Frumosul divin în opera lui Dostoievski, Fundatia Dosoftei, Discipol, București 1998, p.376-380

veșnic unde ard osândiții, aceasta este doar o parabolă, el este o stare de fapt care poate fi accesată prin minimizarea trăirilor spirituale până la anihilarea lor din straturile noologice. Sau din contră, când aceste trăiri spirituale sunt mereu accesate prin rugăciune, meditație și trăire hristică se crează niște câmpuri morfice puternic spiritualizate numite și cadre noologice. Astfel trecerea către straturile profunde ale latențelor noosice se face mai ușor deoarece energia spirituală este la pragul ei cel mai înalt cu puțință și crează o armonie între ele ca un liant care leagă și unifică aceste vibrații cosmice pozitive.

Răul metafizic nu poate fi eradicat decât prin botezul duhovnicesc al iubirii, deoarece spiritul nu poate fi reînviat decât prin flacăra iubirii:

“Cum însă Hristos purta în sinea Lui și în cuvântul lui idelul frumosului, atunci a și hotărât: E mai bine să se sădească în suflet idealul frumosului; avându-l în suflet, toți vor deveni frați unii pentru alții și atunci, desigur, acționând unul asupra altuia, vor fi și bogați. Pe câtă vreme, dacă le vei da pâine, ei vor deveni poate dușmani unii pentru alții, dintr-o simplă plictiseală. Dar dacă le vei da și pâinea și frumosul împreună? Atunci i se va lua omului munca, personalitatea, jertfirea de sine de dragul aproapelui, într-un cuvânt, i se va răpi toată viața, idealul vieții. Și de aceea e mai bine să se vestească doar idealul duhovnicesc”.¹⁸

Bibliografie:

- Albérès, R. M, *Romanul dostoievskian*, în vol. Istoria romanului modern, Bucuresti, 1968.
- Bădescu, Ilie, *Teoria latențelor colective*, Ed. ISOGEPU, București, 1997
- Bădescu, Ilie, *Noologia: Cunoașterea ordinii spirituale a lumii. Sistem de sociologie noologică.*, Ed. Valahia, București, 2002
- Berdiaev, Nicolai, *Filosofia lui Dostoievski*, colecția Eseuri de ieri și de azi, Iași, Institutul European, 1992.
- Berdiaev, Nicolai, *Încercare de metafizică eshatologică*, București, Editura Paideia, 1999
- Crainic, Nichifor, *Dostoievski și creștinismul rus*, Ed. Anastasia, 1998
- Crainic, Nichifor, *Cursurile de mistică*, Ed. Deisis, Sibiu, 2010
- Dostoievski, F. M., *Opere* (în 11 volume), București, Editura pentru Literatură Universală, 1966
- Frankl, Viktor, *Omul în căutarea sensului vieții*, București, Ed. Meteor, Press, 2009
- Goleman, Daniel, *Emoțiile distructive*, București, Ed. Curtea veche, 2011
- Jacobi, Jolande, *Psihologia lui C.G. Jung*, București, Ed. Trei, 2012
- Larchet, Jean-Claude, *Inconștientul spiritual sau Adâncul neștiut al inimii*, Ed. Sophia, București, 2009
- Lecca, Paulin, *Frumosul divin în opera lui Dostoievski*, București, Editura Discipol, 1998.
- Mânzat Ion, *Psihologia Sinelui*, București, Ed. Eminescu, 2000
- Mânzat, Ion, *Psihologia creștină a adâncurilor: F.M.Dostoievski contra S.Freud*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, Buc, 2009
- Biblia (Sfânta Scriptură), Trad. Dumitru Cornilescu

¹⁸ Paulin Lecca, *Frumosul divin în opera lui Dostoievski*, Fundatia Dosoftei, Discipol, București 1998, p.43